

PUS-OP/006/190/2011

Opinia prawna uzupełniająca w sprawie zwrotu podatku od PCC z tytułu rozwiązania umowy sprzedaży .

Po zapoznaniu się treścią uzasadnienia WSA z dnia 20.12.2010r. (sygn. akt ISA/GI 793/10) w sprawie podatku od czynności cywilnoprawnych oraz treścią decyzji Dyrektora Izby Skarbowej w dniu 14.04.2011r stwierdzam , co następuje.

W niniejszej sprawie z uzasadnienia Sądu Administracyjnego wynika, że podatnik przed sądem powołał się na błąd przy zawieraniu umowy kupna sprzedaży nieruchomości z dnia 06.05.2008r , wskazując na pismo z dnia 14.10.2008r . Z przedmiotowego pisma nie wynika wprost, że strona na taką wadę oświadczenia woli się powołała niemniej jednak sąd przyjął, że w przypadku powołania się na błąd koniecznym jest, w razie kwestionowania skuteczności takiego oświadczenia przez organ podatkowy, wystąpienie z powództwem do sądu powszechnego. Zatem zasadne jest rozważenie czy z takim powództwem występować do sądu albowiem istnieją w tym zakresie wątpliwości. Po pierwsze Dyrektor Izby Skarbowej uchylając decyzję tutejszego organu nie wskazał, że z takim powództwem należy wystąpić , a wskazał natomiast, że sprawę należy rozważyć pod kątem nieważności bezwzględnej (względna jest przy powołaniu się m.in. na błąd). Po wtóre tutejszy organ , dla rozwiania wątpliwości, wezwał stronę do złożenia wyjaśnień w tym zakresie, a pismem z dnia 31.05.2011r podatnik po pierwsze wskazał, że umowa winna „ z mocy samego prawa zostać unieważniona z dniem jej zawarcia”. W zakresie zapytania zaś czy zamiarem podatnika było w złożonym oświadczeniu z dnia 14.10.2008r uchylenie się od skutków prawnych czynności zawartej aktem notarialnym z dnia 06.05.2008r podatnik stwierdził, że „ w swoim wystąpieniu z dnia 14.10.2008r , przygotowanym w całości przy współudziale Syndyka Masy Upadłości, starałem się wyjaśnić okoliczności sprawy, ale jak mi wytłumaczył Syndyk, wskazane w piśmie postępowanie jest jedynym rozwiązaniem unieważniającym umowę co gwarantuje zwrot nienależnie zapłaconego podatku od czynności cywilnoprawnych” Na pytanie zaś czy w dniu 06.05.2008r podatnik złożył oświadczenie pod wpływem błędu , podatnik nie udzielił w tym zakresie odpowiedzi. Podkreślenia też wymaga, że podatnik wezwany do urzędu celem przesłuchania w charakterze strony, nie stawiał się na wezwanie.

Mając na uwadze powyższe, a w szczególności fakt, że podatnik w swoim ostatnim piśmie wyraźnie wskazuje, że umowa powinna być z mocy samego prawa (a nie jego oświadczenia) nieunieważniona, Izba Skarbowa w również wyraźnie nakazuje zbadanie sprawy pod kątem nieważności bezwzględnej nie wskazując wprost konieczności wystąpienia do sądu z powództwem o ustalenie w trybie art. 199a ordynacji podatkowej- uważam za zasadne rozważenie rozpoznania sprawy tylko w zakresie nieważności bezwzględnej. Z ostrożności jednak poddaję pod rozwagę wystąpienie do strony o zajęcie ostatecznego i jasnego stanowiska czy oprócz twierdzenia, że umowa z dnia 06.05.2008r była nieważna z mocy prawa , podtrzymuje swoje twierdzenia zaprezentowane przed sądem administracyjnym , że pismem z dnia 14.10.2008r uchylił się od skutków oświadczenia woli działając pod wpływem błędu, przy czym należy pouczyć, że w razie pozytywnej odpowiedzi, zgodnie zresztą z wyjaśnieniami sądu administracyjnego, urząd będzie zobligowany wystąpić do sądu powszechnego z powództwem o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa , a ponadto na podstawie art. 201 § 1 pkt 2 Ordynacji podatkowej, zawiesić postępowanie w sprawie zwrotu podatku, do czasu prawomocnego rozpoznania sprawy przez sąd. W tym miejscu nadmieniam, że w razie wystąpienia do sądu ze stosowanym powództwem wartość przedmiotu sporu będzie wynosić zł (nie ewentualne koszty zastępstwa procesowego obciążające stronę przegraną , mogą wynosić nie mniej niż 1.

Przechodząc do meritum w mojej ocenie brak jest podstaw by przyjąć, że umowa z dnia 06.05.2008r była nieważna w dniu jej zawarcia z mocy prawa , a tym samym rodzi obowiązek zwrotu pobranego przez płatnika podatku od czynności cywilnoprawnej z tytułu nadpłaty. Zgodnie z art. 58 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce

nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzą odpowiednie przepisy ustawy.

Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

W niniejszej sprawie żadna z w/w okoliczności nie występuje. Podatnik został wezwany do wskazania powodów z jakich dokonana przez niego czynność byłaby nieważna jednakże z jego wyjaśnień nie wynika, że czynność była w dacie jej zawarcia sprzeczna z ustawą i w związku z naruszeniem konkretnych przepisów, zmierzała do obejścia prawa czy była sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Według podatnika umowa była nieważna z tego powodu, że po jej zawarciu ogłoszono upadłość spółki czyli zbywcy nieruchomości. Fakt ten jednak nie czyni umowy nieważną gdyż zawarcie umowy z podmiotem w okresie 6 miesięcy przed ogłoszeniem jego upadłości w warunkach art. 127 i 128 prawa upadłościowego i naprawczego nie powoduje skutku nieważności umów zawartych przez upadłego w w/w okresie. Ustawodawca nie przewidział takiego skutku.

Ponadto zgodnie z art. 82 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

W niniejszej sprawie taka sytuacja nie zachodzi. Podatnik wezwany do ustosunkowania się czy z takie okoliczności miały miejsce wyjaśnił jedynie, że nie miał świadomości faktu, że w przyszłości zarząd spółki wystąpi o jej upadłość. Nie jest to jednak równoznaczne z tym, że w dacie zawarcia umowy strona nie była w stanie pojmować skutków swoich czynności. Stan nieświadomości, dla nieważności czynności musi dotyczyć tej czynności i skutków jej dokonania w chwili składania oświadczenia i nie dotyczy późniejszych okoliczności, które nie zaistniały w dacie składania oświadczenia woli.

Zgodnie z art. 83 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Jeżeli oświadczenie takie zostało złożone dla ukrycia innej czynności prawnej, ważność oświadczenia ocenia się według właściwości tej czynności.

Pozorność oświadczenia woli nie ma wpływu na skuteczność odpłatnej czynności prawnej, dokonanej na podstawie pozornego oświadczenia, jeżeli skutek tej czynności osoba trzecia nabywa prawo lub zostaje zwolniona od obowiązku, chyba że działała w złej wierze.

W niniejszej sprawie podatnik wyraźnie wskazał w swoim piśmie z dnia 31.05.2011r, że nie działał dla pozorów.

Umowa z dnia 06.05.2008r została zawarta w formie aktu notarialnego więc nie można również twierdzić, że naruszono bezwzględny przepis art. 158 k.c.

Sam fakt, iż umowa nie została wykonana w całości gdyż podatnik nie objął, jak twierdzi, nieruchomości w posiadanie- co zresztą jest sprzeczne z zapisem §4 umowy sprzedaży z dnia 06.05.2008r- jak również nie zapłacił ceny, nie czyni umowy nieważną. Umowa sprzedaży praw i rzeczy oznaczonych indywidualnie jest umową konsensualną, która wywołuje skutki już w chwili złożenia zgodnych oświadczeń woli stron. Okoliczności te, to jest niezapłacenie ceny przy nota bene poddaniu się rygorowi egzekucji na podstawie art. 777 § 1 pkt 4 kpc czy nie objęcie w posiadanie nabytej rzeczy, nie czynią zawartej umowy nieważną. W podatku od czynności cywilnoprawnych obowiązek podatkowy powstaje z chwila dokonania czynności, a nie z chwilą wykonania umowy.

Strona utrzymuje, że zawarta umowa okazała się nieważna kiedy to w dniu 2008r Zarząd Spółki ogłosił jej upadłość. Fakt powstania po zawarciu ważnej umowy, okoliczności skutkujących bezskutecznością takiej umowy wobec masy upadłości, nie czyni zawartej umowy nieważną erga omnes. Co więcej to, że w pewien czas po zawarciu umowy ujawniły się okoliczności skutkujące – zgodnie z art. 127 i 128 prawa upadłościowego i naprawczego-bezskutecznością umowy względem masy, nie czyni tej umowy nieważną z tym momentem ani w

dacie zawarcia umowy . Ustawodawca bowiem przewidział w cyt. przepisach jedynie skutek nieważności względem sprzedającego, a nie erga omnes.

Zatem jeżeli przyjąć, że strona nie powołuje się na błąd, nie znajduję w/g opinii podstaw do uznania, że czynność z dnia 06.05.2008r była nieważna albowiem okoliczności na jakie powołuje się podatnik nie stanowią podstaw do takiego uznania.

Marzena Kromotowska

RADCA PRAWNY
Op-C 424 / 99

Opineta 22 07 2011 r.
Huy